

DE WERELD DOOR DE OGEN VAN EEN ANALFABEET

Autobiovisagette van Dirck van Bekkum, antropoloog (23 augustus 1999)

CONTEXT: Het was 1958, ik was 9 jaar, in een kleine stad in het midden van Nederland. Mijn diepe verbazing en verwarring dat een volwassen man niet kon lezen kwam weer boven toen ik tijdens mijn hippiereizen door Europa Roma in en buiten Nederland ontmoette die niet konden lezen en schrijven. Ik stelde hen daarover vragen en kreeg allerlei antwoorden. Veertig jaar later in tijdens mijn werk als adviseur/antropoloog voor de gemeente Nieuwegein werd mijn intellectuele belangstelling op de proef gesteld. Schoolbezoek was al twintig jaar laag. De meeste Roma kinderen konden niet lezen en schrijven. Bij hun alfabetisering wordt over het hoofd gezien dat nagenoeg alle Nieuwegeinse Roma goed Nederlands verstaan en spreken. Kenmerkend is dat weinig beleidsmakers en uitvoerders zich gezamenlijk afvragen welk lees-schrijfniveau nodig is voor een minimale maatschappelijke participatie.

'...Ik liep deze keer alleen, mijn broer was al onderweg, ik was laat. Mijn moeder had mij 10 minuten geleden geroepen: 'Dik het is al tien voor negen'. Ik rende rechtsaf over de brug met de kattenrug op de Westsingel langs Drukkerij Bouman en sloeg linksaf de Lange Breestraat in. Het was nog maar even en dan was ik de Elleboogsteeg bij ons welphenhol. Waren ze al begonnen? Schuin overstekend zag ik hem lopen uit mijn ooghoeken. Veel van wat je ziet neem je waar maar sla je niet op totdat het iets met jou te maken krijgt. Dus schonk ik geen aandacht aan hem totdat hij mij riep: 'Hé jongen, kom eens hier.' Ik hield geschrokken in. Zijn stem klonk hard door de korte echo tussen de hoge huizen in de morgenstilte. Hij kwam langzaam mijn richting uit. Ik deinsde wat terug voor deze man met een pet, ongeschoren en pikzwart haar. Hij zag mijn schrik en glimlachte en zei: 'Wees maar niet bang ik wil je alleen wat vragen. Ik zoek dit huis.' Hij had een vreemd zangerig accent en hield een klein smoezelig stukje afgescheurd papier voor mijn neus. Ik dacht: 'Nu ben ik nog later en hebben ze al geopend met de groet'. Wat overdonderd zag ik met potlood geschreven: Breestraat 52. Ik keek hem aan in zijn donkere glanzende ogen. Hij glimlachte weer en het leek alsof ik hem kende. Ik werd rustig, keek op het papier en om mij heen naar 52. Toen pas dacht ik: 'Waarom vraagt die man dit aan mij, dat kan hij zelf toch ook wel zien.' Ik keek de man weer aan en hij glimlachte weer. 'Ik kan niet lezen': zie hij. In de war maar toch zoekend naar 52. Het was een stukje terug en aan de overkant. Want achter mij zag ik nummer 19 en 17. Ik liep met hem langs het straatje naar de kattenrugbrug en zag op de huizen die hier nog hoger werden 44 en zag toen 52. Een groot statig breed huis. Ik wees en zei: 'Hier is het, nummer 52.' Hij keek naar het nummer, naar het huis en toen naar mij. Door die warme ogen vergat ik de tijd. 'Dag', zei ik en rende weer terug, naar de welpen. In de war. Ik kan niet lezen? Hoe kan iemand niet lezen?....